

Creative Commons: väiteid ja näiteid

Kaido Kikkas
IT kolledž *** Tallinna ülikool

CC eestinduse esitlus
Tallinn, IT kolledž
05.11.10

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Alguseks paar märkust

- Väike rõhuasetuse korrektuur levinud (ja ka täna kuulnud) arvamuse kohta: "CC on neile, kes ei taha oma loomingu eest raha saada." Vaba kultuur on tegelikult täiesti ärisõbralik nähtus!
- Copyleft <> "some rights reserved". Copyleft on eeskätt SA-klausliga väljendatav põhimõte – nagu oled saanud, nii anna ka edasi (sama põhimõtet kasutab GNU GPL tarkvara vallas)
- Commons'i tõlge: veel üks võimalik variant on "loovad kodanikud" (vrdl. House of Commons)
- Norimise korras suure ringi küsimus: mis on ühist sõnadel "intellektuaalomand" ja "merisiga"...? :-P

Väike pilk ajalukku

- 1960-ndad – algse häkkerikultuuri kujunemine MIT-s ja Stanfordis. *Information wants to be free*
- 1983 – Richard M. Stallman asutab GNU
- 1989/91 – GNU General Public License (GPL)
- 1991 – Linus Torvalds käivitab Linuxi projekti
- 2001 – Creative Commons
- 2002 – 1.0. Järgmisel aastal ca 1 miljon kasutust
- 2005 – 2.5. Umbes 20 miljonit
- 2005 – 3.0. Umbes 90 miljonit
- 2009 – CC-ga Wikipedia. Umbes 350 miljonit

Huvitav tendents

- Algusaastad: väga palju kasutati NC- ja ND-klausleid, keelamaks uute objektide tuletamist ja/või ärilist kasutust
- *Non-Commercial* kui pidur?
- Tuletiste keeld – üha enam kasutusel vaid suurte tervikteoste (raamatud) korral
- *ShareAlike* – tagab kaitse "äralohistamise" eest, kuid mõnel juhul osutub samuti piduriks
- Tulemus: väga nähtav tendents on liberaalsemate litsentside (BY, CC0) suunas!

Näiteid: riigivõim

- Ilmselt on aru saadud, et riigisfääris toodetav info (seadused, üldised dokumendid) ei sobi kaubanduslikuks objektiks
 - USA
 - Holland
 - Suurbritannia
 - Austraalia
 - ...
- Tegelikult tuleks ka Eestis teha (natuke sinnapoole asjad juba liiguvad, nagu kuulsime)

Näiteid: klassikaline looming

- Flickr
- Magnatune
- Lulu

- Erimärkus: Cory Doctorow – vastupidiselt paarile täna kõlanud väitele ei ole tegu ”kirjaniku aseainega vaesele inimesele”!
- Sama kehtib Larry Lessigi, Yochai Benkleri, Eric von Hippeli, David Bollieri, Peter Barnesi ja mitmete teiste mõtlejate puhul, kelle raamatud on CC litsentside all avaldatud)

Näiteid: haridus

- Avatud õppematerjalid (OER)
 - MIT OCW ja selle ümber koondunud konsortsium
 - LeMill
 - Wikiversity
 - Connexions
 - California Free Digital Textbook Initiative
 - P2P University
 - Curriki
 - Shuttleworth Foundation
 - ...

Liberaliseerumistendents

- Algselt eeskätt CC BY-NC-SA:
 - MIT OpenCourseWare
- Seejärel liikus rõhk CC BY-SA peale:
 - Wikiversity, LeMill
- Tänapäeval üha enam ka CC BY:
 - Connexions, P2P University, Curriki, Shuttleworth

Kas jälle mingi naivismus...?

- Kas kõik need haridustegelased ei oska/taha raha teha?
- Infouputus => üha enamates eluvaldkondades saab isiku renomee väga suureks väärtuseks
- Haridussfääris ei saa eriti luua diskreetseid tooteid ning teha tükitööd
- Müüakse imagot ja oskusteavet
- Küsimus: keda kutsutakse teaduskonverentsidele nn võtmeesinejaks (*keynote speaker*)?

Meenutus 2006. aastast... 1

- Dotsent Kalle Kangekael hoiab kõik materjalid kiivalt enda käes, midagi kuhugi välja ei pane
 - Töö efektiivsus langeb, kuna peab kõik materjalid loengus konspekterida laskma või siis suure (c)-märgiga paberil paljundusi tegema
 - Tudengid on tignedad, kuna peavad loengus vehkima kirjutada ning ei tea loenguks ette valmistada
 - Kui materjal ometi “rändama läheb”, on Kallel ometi väga raske midagi praktikas ette võtta – tal ei ole enamasti ei aega ega raha, et tõsist protsessi püsti panna

Meenutus 2006. aastast... 2

- Professor Taavet Taibu paneb kogu materjali võrku oma kodulehele välja:
 - Saab viidata küsijaile “vaadake sealt” (ajasääst)
 - Lihtsam saada tudengilt tagasisidet materjalide kohta – materjali kvaliteedi paranemine
 - Tudengid on rahul - teavad iga kord, millest juttu tuleb, ei pea loengus kogu joru üles kribama ega enne eksameid materjale otsima
 - Taavet Taibu materjalid leiab võrgust naaberülikooli rektor Bernhard Boss ja kutsub Taaveti mainekasse europrojekti osalema, kuna materjalid olid head

Märkus: tööleping

- CC on väga hea asi – aga nagu täna juba varem mainitud, peab olema selge, kes on autoriõiguste omaja
- Kõrgkoolides jms paigas töötav inimene peab selgelt teadma, milline on loodava materjali õiguslik staatus
- Tänapäeval saab taotleda tööandjalt vastava klausli lisamist töölepingutesse ja muudesse vastavatesse dokumentidesse – ja seda tasub teha!

Veel lõppu mõned näited

- Uus programmeerimisõpik 11 päevaga:
<http://www.pythonlearn.com/book.php> (remix!)
- Al-Jazeera on väga suur CC kasutaja
- CC suurtoetajate seas on ... Microsoft
- Star Wreck ja mitmed muud fännifilmid
- Stanfordi lõputöid saab avaldada CC all
- ...

Lõppsõna

- Vabad litsentsid teevad võidukäiku just haridussfääris ning tendents on litsentside edasise liberaliseerumise suunas
- Haridus- ja kultuurisfäär on infoühiskonna tingimustes üha enam renomeepõhised – ja vabad litsentsid võimaldavad seda kasvatada
- Töölepingud tasub üle vaadata!
- CC eestindus on Väga Vinge Asi! :-)

Aitäh!

Slaidid leiab CC BY-SA litsentsi alusel
<http://www.slideshare.net/UncleOwl>